

Grzegorz Jasiński

"Bibliographie zur Geschichte Ost- und Westpreußens 1995", bearb. von Eligiusz Janus und Urszula Zaborska, Marburg 1999 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 535-536

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE i OMÓWIENIA

Bibliographie zur Geschichte Ost- und Westpreußens 1995. Bearbeitet von Eligiusz Janus und Urszula Zaborska. Bibliographien zur Geschichte und Landeskunde Ostmitteleuropas. Herausgegeben vom Herder—Institut e. V. Bd. 23. In Zusammenarbeit mit dem Towarzystwo Naukowe w Toruniu und der Bibliotheka Uniwersytecka w Toruniu und in Verbindung mit der Historischen Kommission für ost- und westpreußische Landesforschung, Verlag Herder—Institut, Marburg 1999, XLIX + 220 ss.

Dotychczas prace nad bibliografiami Prus Wschodnich i Zachodnich przebiegały dwutorowo, w Polsce i w Niemczech. W Niemczech tradycja ta wiąże się z osobą Ernsta Wermkego, którego bibliografia, mimo swoich niedoskonałości, pozostają podstawowym warsztatem historyków obu tych regionów. W Polsce natomiast prace te skupiło w swoich rękach środowisko toruńskie, gdzie regularnie na łamach „Zapisek Historycznych” ukazuje się *Bibliografia historii Pomorza Wschodniego i Zachodniego oraz krajów regionu Bałtyku*, przez długie lata przygotowywana przez Henryka Baranowskiego, obecnie przez Urszulę Zaborską przy współpracy innych osób. Ta dwutorowość — jak łatwo stwierdzić — miała swoje dobre i złe strony. Sprawiała, że część pracy była powielana, z drugiej jednak strony pozwalała na dotarcie do znacznie większej liczby wydawnictw regionalnych bądź to w Polsce, bądź w Niemczech. Jednak — o czym należy pamiętać — bibliografia Ernsta Wermkego przestała ukazywać się już przed ćwierćwieczem, luki tej nie potrafiły zapamięć dokonywane w jej miejsce przeglądy bibliograficzne na łamach „Zeitschrift für Ostforschung”. Zatem przez kilkanaście lat opracowania te zdominowane zostały przez stronę polską. W 1994 r. Instytut Herdera w Marburgu postanowił na nowo podjąć trud opracowywania bieżących bibliografii regionalnych, już w znacznie szerszym zakresie, odnoszącym się nie tylko do obu części Prus, ale także Pomorza, Śląska, Czech, Słowacji i Moraw. Nawiązano w tym celu współpracę z różnymi ośrodkami w tych regionach. Odnośnie Prus Wschodnich i Zachodnich — co oczywiste — z Toruniem. Pierwsza bibliografia za 1994 r., powstała w Marburgu przy współpracy Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, opierała się na układzie wewnętrznym stosowanym jeszcze przez Ernsta Wermkego. Jednak począwszy od bibliografii za 1995 r. wszystkie prace wykonywane dla wymienionych regionów połączono w elektroniczną bazę danych, opracowaną według jednego wspólnego wzorca, natomiast w druku ukazują się części dotyczące poszczególnych regionów.

Bibliografia dzieli się na 13 głównych części: dział ogólny zawierający bibliografie, informatory, dzieła zbiorowe, itp; postawy przyrodnicze; źródła w układzie chronologicznym; źródłoznawstwo, nauki pomocnicze i posiłkujące historii; prahistoria; część chronologiczna; historia polityczna; historia ludności; historia gospodarcza i społeczna; historia religii i Kościołów; historia kultury; historia rodzin i osób; historia poszczególnych regionów i miejscowości — według kolejności alfabetycznej ich niemieckich nazw. Te główne części dzielą się

z kolei na podrozdziały, w niektórych przypadkach znacznie rozbudowane.

Bibliografia, jako bieżąca, sporządzona została w dużej mierze na podstawie czasopism. Kwerendą objęto prawie 500 tytułów, z wychodzących w naszym regionie nie zauważyłem jedynie „Działdowiaka” i „Znad Pisy”. Ich wykaz dołączono do bibliografii. W sumie ujęto w niej 1933 prace.

Przy tytułach polskojęzycznych i litewskojęzycznych, o ile nie dołączono do nich niemieckiego Zusammenfassung podano niemieckie tłumaczenie. W przypadku, gdy z tytułu nie można wywnioskować o zawartości treściowej pracy, opis bibliograficzny zaopatrzone w dodatkowe informacje.

Całość uzupełniają cztery indeksy: autorów, osób (zawierający daty życia wszystkich występujących w bibliografii osób), nazw geograficznych i indeks rzeczowy. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zarówno wstęp, spis treści, jak i indeks rzeczowy są załączone w języku polskim i niemieckim. Natomiast w indeksie geograficznym wszystkie nazwy podane zostały podwójnie, w wersji polskiej i niemieckiej, w porządku alfabetycznym. Tu może wygodniejsze byłoby rozdzielenie tego indeksu na dwa: niemiecko- i polskojęzyczny. Na uznanie zasługuje niezwykle staranna korekta, która zaowocowała ograniczeniem do minimum tzw. literówek.

Niestety, choć bibliografia jest typem wydawnictwa jednorazowego, a zarazem mającym służyć przez wiele lat, egzemplarz książki będący w moim posiadaniu rozkleił się już drugiego dnia.

Bibliografia dostępna jest także pod adresem internetowym: http://www.uni-marburg.de/herder-institut/grundlagen/bibliographien/lit_db.html.

Korzysta się z niej niezwykle łatwo, możliwości wyszukiwania są tam bardzo dobrze opracowane; istnieje także polska opcja językowa.

W sumie otrzymaliśmy pracę wyjątkowo staranną, przejrzyście opracowaną, zaopatrzoną praktycznie we wszystkie możliwe pomoce w postaci szeregu indeksów. Kooperacja niemiecko-polska przyniosła tu bardzo dobre wyniki, jakich zapewne nie udałoby się osiągnąć żadnej ze stron osobno. Należy wyrazić nadzieję, że będzie nadal tak owocnie kontynuowana.

Grzegorz Jasiński

Mirosław J. Hoffmann, *Źródła do kultury i osadnictwa południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.*, Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, nr 177, Olsztyn 1999, ss. 406, tabl. 171, mapa.

Całkiem niedawno do rąk archeologów i miłośników starożytności ziem pruskich trafiła praca Mirosława J. Hoffmanna *Źródła do kultury i osadnictwa południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.* Pierwszy rzut oka na okładkę może sugerować, że tom poświęcony został jakiejś dziedzinie życia XIX stulecia, raczej z nauką nie związanej. Wrażenie takie sprawia fotografia z archiwalnej spuścizny królewieckiego archeologa Johanna Heydecka przechowywanej w zbiorach Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie (tzw. Depozyt Heydecka). Przedstawia ona otwarcie kurhanu w Zielenicy, do którego doszło w 1892 r. J. Heydeck uwiecznił kamienną skrzynię ze stojącymi